

פרדריק ג'. טרנר: קץ הספר

הדברים הבאים לקוחים ממסתו המפורסמת של הפרופסור פרדריק ג'קסון טרנר, מאוניברסיטת ויסקונסין, על "משמעות הספר בהיסטוריה האמריקאית", שאותה השמיע במושב האגודה להיסטוריה האמריקאית בשיקאגו ב-1893. עם כל חילוקי ההערכות על משנתו של טרנר כיום, אין עוררים על חשיבות תרומתו בהצגת יישובה של יבשת אמריקה בפרספקטיבה היסטורית ובהדגשת היחס בין כיבוש המערב וניצולו ובין ההיסטוריה האמריקאית ופיתוחו של אורח-החיים האמריקאי.

בעלון מטעם המפקח-על-המיפקד לשנת 1890 הופיעו לא מכבר המלים האלו רבות-המשמעות: "עד ל-1880 ועד בכלל היה לה לארץ ספר של התישבות, אך כיום פרצו גושים בודדים של יישוב לתוך האיזור הלא-מיושב עד שאין לומר כמעט כי יש קר-ספר"... הודעה רשמית קצרה זו מציינת את חתימתה של תנועה היסטורית גדולה. עד לימינו-אנו היתה ההיסטוריה האמריקאית במידה רבה היסטוריה של יישוב המערב הגדול. קיום איזור של אדמה פנויה, נסיגתו המתמדת, והתקדמות ההתישבות האמריקאית כלפי-מערב מסבירים את התפתחותה של אמריקה...

ייחודם של המוסדות האמריקאיים הוא בעובדה שנאלצו להסתגל לשינויים של עם מתרחב—לשינויים הכרוכים בצליחת יבשת, בכיבוש שממה, ובפיתוח חיי-עיר מורכבים מתוך התנאים הכלכליים והמדיניים הפרימיטיביים של הספר בכל אחד מאזורי ההתקדמות הזאת... ההתפתחות החברתית האמריקאית חוזרת ומתחילה מבראשית בספר. התחדשות מתמדת זו, גזילות זו של החיים האמריקאיים, התרחבות זו מערבה על אפשרויותיה החדשות, מגעה המתמיד עם פשטותה של החברה הפרימיטיבית, הם המספקים את הכוחות השולטים באופי האמריקאי...

ראשית, רואים אנו כי הספר קידם את גיבושה של לאומיות מורכבת לעם האמריקאי. החוף היה אנגלי ברובו המכריע, אך גלי ההגירה המאוחרים יותר זרמו אל האדמות הפנויות... בכור-המצרף של הספר נעשו המהגרים אמריקאים, שוחררו והותכו לגזע מעורב, שאינו אנגלי לא בלאומיותו ולא בתכונותיו. התהליך נמשך מראשית-הימים עד ימינו-אנו...

...עם התקדמות הספר פחתה התלות שלנו באנגליה. החוף, בפרט חופו של הדרום, היה חסר תעשיות מגוונות, ובעיקר אספקתו היה תלוי באנגליה. הדרום היה תלוי אפילו באספקת מזונות ממושבות הצפון... לא ארכו הימים והספר יצר ביקוש לסוחרים. ככל שהתרחק מן החוף כך פחתה אפשרותה של אנגליה להביא את משלוחיה היישר אל רציפיו של הצרכן ולהעמיס גידולי-גלם, ומשך זמן-מה החלו גידולי-גלם לפנות את מקומם לחקלאות מגוונת. השפעת שלב זה בפעולתו של הספר על החלק הצפוני של הארץ מתבהרת לנו בהבינו איך עוררה התקדמותו של

הספר כרפי-חוף כגון בוסטון, ניו-יורק ובולטימור להתחרות ביניהם על מה שקרוי היה בפיו של וושינגטון "המסחר הנרחב ורבי-הערך של קיסרות בצמיחתה"... צמיחת הלאומיות והתפתחות המוסדות המדיניים האמריקאיים תלויות היו בהתקדמות של הספר... בתחום המינהלי תבע הספר כמה מן הפעולות המפותחות והמחוקקות ביותר של הממשל הכללי. קניית-לואיזיאנה היתה אולי נקודת-המפנה התחוקתית בקורותיה של הריפובליקה, לפי שסיפקה שטח חדש לחקיקה כלל-לאומית כמו גם עילה למפלת המדיניות של מפעל-ובנין בלבד. אבל קניית-לואיזיאנה באה מתוך צרכיו ודרישותיו של הספר. ככל שנוספו מדינות-ספר לאיחוד כך גדל הכוח הלאומי. בנאום בשעת חנוכת האנדרטה לקאלהון הסביר מר ליימאר: "ב-1789 היו המדינות יוצרותיה של הממשלה הפדרלית; ב-1861 היתה הממשלה הפדרלית יוצרתן של המדינות ברובן הגדול..."

אפשר לומר בביטחה כי החוקים ביחס לקרקעות, לתעריפי המכס ולשיפורים הפנימיים... נקבעו על-פי הרעיונות ובצרכים של הספר. אך לא בפעולת חקיקה בלבד פעל הספר נגד המחוזיות של החוף...

מגמה מלאימה זו של המערב היא שהפכה את הדמוקרטיה של ג'פרסון לריפובלי-קאיות הלאומית של מזנור ולדמוקרטיה של אנדריו ג'קסון. המערב של מלחמת-1812, המערב של קליי, ובנטון, והאריסון, ואנדריו ג'קסון, שמדינות-התווך וההרים הצצו בינו ובין מחוזות החופים, היתה לו סולידאריות משלו עם המגמות הלאומיות. על זרמו של אבי-הנהרות נפגשו הצפון והדרום והתמזגו לאומה אחת. הנדידה בין המדינות נמשכה בלי הפוגות—תהליך הפראה הדדית של רעיונות ומוסדות... העבדות היתה סגולה מחוזית שמיאנה להיעלם, אבל במערב לא יכלה להישאר מחוזית בלבד. הגדול בכל אנשי-הספר הוא שהכריז: "אני סבור שאין הממשלה הזאת יכולה להישאר עד-עולם חצי עבדות וחצי חירות. היא תיעשה כולה עבדות או כולה חירות". אין לך דבר המסייע ללאומיות יותר ממגע-ומשא בתוך האומה. ניידות אוכלוסים היא מוות לצרות-אופק מקומית, והספר המערבי פעל בכוח שאין-לעמוד-בפניו לטילטול אוכלוסים ממקום למקום. התוצאות התגלגלו מן הספר ולאחור ועמוקה היתה השפעתן על החוף האטלנטי ואפילו על העולם הישן.

אבל פעולתו החשובה ביותר של הספר התבטאה בקידום הדמוקרטיה כאן ובאירופה. כמו שנרמז, הספר יוצר אינדיבידואליות. השימוש משקע את החברה המורחבת במין ארגון פרימיטיבי המבוסס על המשפחה. המגמה היא אנטי-חברתית. היא מחוללת סלידה כלפי פיקוח, ובפרט כלפי כל פיקוח בלתי-אמצעי... האינדיבידואליות של הספר קידם את הדמוקרטיה מלכתחילה.

אותן ממדינות-הספר שנכנסו לאיחוד ברבע-המאה הראשון לקיומו הביאו עמהן דינים דמוקרטיים של זכויות-בחירה, ולכך נודעו השפעות חוזרות חשובות ביותר על המדינות הוותיקות יותר שיושביהן נמשכו-והלכו אליהן. הכרח היה להרחיב את

* מיראבו בואונאפארטה ליימאר (1825—1893), נשיא הריפובליקה של טקסאס 41—1838.

זכות-הבחירה. מערבה של מדינת ניו-יורק הוא שפפה את הרחבת זכות-הבחירה בוועידה התחוקתית של אותה מדינה ב-1821; ומערבה של וירג'יניה הוא שאילץ את גלילות-החוף להכניס סעיף ליברלי יותר בנוגע לזכות-הבחירה בתחוקה שגובשה ב-1830 ולתת לגלילי-הספר ייצוג הולם יותר בהשוואה לאצולה של גלילות-החוף. עליית הדמוקרטיה ככוח של ממש באומה באה עם התעצמות המערב בימי ג'קסון וייליאם הנרי האריסון, ופירושה היה נצחון הספר—על כל יסודותיו הטובים ועל כל יסודותיו הרעים...

כל עוד יש אדמה פנויה יש הזדמנות לכשרון-המעשה, והעצמה הכלכלית מבטיחה את העצמה המדינית. אבל הדמוקרטיה הנולדת מאדמה פנויה—שהיא חזקה באנוכיותה ובאינדיבידואליזם שלה, קצרת-רוח כלפי נסיון והשכלה מינהליים, ודוחקת את חירות הפרט אל מעבר לתחומים הימים שלה—יש עמה לא רק מעלות אלא גם סכנות. האינדיבידואליזם באמריקה התיר את הרצועה ביחס לענייני המימשל בצורה שאיפשרה את משטר חלוקת-השלל ואת כל הקלקלות הנובעות בעליל מחוסר רוח אורחית מפותחת. בקשר לזה אפשר לציין גם את ההשפעה שהיתה לתנאי הספר שאיפשרו הפקרות במסחר, מטבע-נייר אינפלציוני ובנקאות שאין כיסוי לשטרותיה...

אבל הנסיונות להגביל את התחומים, לשים סייגים למכירת קרקעות וליישובן, ולגזול מן המערב את חלקו בעצמה הפוליטית—כל אלה עלו בתוהו. בהתמדה התקדם ספר-ההתישבות והביא עמו את האינדיבידואליזם, הדמוקרטיה והלאומיות, והשפיע השפעה אדירה על מזרח ארה"ב ועל העולם הישן...

תנאייהם של חיי-הספר הצמיחו תכונות אינטלקטואליות בעלות חשיבות עמוקה... התוצאה היא שהאינטלקט האמריקאי חב לספר את תכונותיו הבולטות. אותם גסות וכוח המשולבים עם חריפות וחקרנות; אותה נטייה מעשית, הזריזה למצוא תחבולות; אותה שליטה מופלאה בדברים-שבחומר, הלוקה בחסר בצד האמנותי אך אדירה ביכלתה להשיג גדולות; אותו מרץ שוקק, עצבני; אותו אינדיבידואליזם שליט, שפוחו יפה להיטיב ולהרע, ועם זה אותן עליונות ושמחת-חיים שהן בנות-לווייתיה של חירות—אלו הן תכונות של הספר, או תכונות שהתעוררו במקומות אחרים בגלל קיומו של הספר. מאז נכנסה השייטת של קולומבוס אל מימי העולם החדש אמריקה היא שם-גדרף לאפשרויות, ואנשיה של ארצות-הברית שאבו השראתם מן ההתפשטות המתמדת שהיתה לא רק בגדר האפשר אלא אפילו נכפתה עליהם. גביא פזיו יהיה האיש שיקבע כי עתה נעלם לגמרי אופי ההתפשטות מן החיים האמריקאיים. התנועה היא העובדה השלטת בהם, וכל עוד תהיה להכשרה זו השפעה כלשהי על העם יוסיף המרץ האמריקאי תדיר לתבוע שדה נרחב יותר לפעולתו. אך לעולם לא תשובנה עוד להזדמן מתנות כאלו של אדמה פנויה. לרגע קל, בספר, גשברים אזיקי המנהג וחוסר-המעצורים חוגג את נצחונו. אין "לוח חלק". הסביבה האמריקאית העקשנית קיימת והיא פוקדת ומצווה לקבל את תנאיה; דרכי-המורשה לעשיית דברים גם הן קיימות; ועם זאת, למרות הסביבה, ולמרות המנהג, אכן סיפק כל ספר וספר שדה

חדש של אפשרויות, שער של מגוס משיעבוד העבר ; ורעננות, ובטחון-עצמי, ובון לחברה הישנה יותר, ואדישות ללקחיה, וקוצר-רוח כלפי הגבלותיה ורעיונותיה— כל אלה ליוו את הספר. מה שהיה הים התיכון ליוונים—משבר אזיקי מנהג, מזמן חוויות חדשות, מצמיח מוסדות ושטחי-פעולה חדשים—כל אלה, ויותר מהמה, היה הספר המתרחק-והולך תדיר לארצות-הברית במישרים, ולאומות אירופה בריחוק יותר. ועתה, ארבע מאות-שנים מעת גילויה של אמריקה, כתום מאה שנים של חיים תחת שלטון התחוקה, נעלם הספר, ובלכתו נחתמה התקופה הראשונה בהיסטוריה האמריקאית.